

15524

ҰЛЫ ОТАН
СОҒЫСЫНЫҢ
БАТЫРЛАРЫ

Б. Мұстафин

**ЖӘЛЕЛ
ҚИЗАТОВ**

29/iii 22 Cagayan

W/A

ҰЛЫ ОТАН
СОҒЫСЫНЫҢ
БАТЫРЛАРЫ

Б. Мұстафин

**ЖӘЛЕЛ
ҚИЗАТОВ**

О черк

9(С)27+Каз 2
М 86

БАЛАЛАР МЕН ЖАСТАР ӘДБИЕТІНІҢ
БАС РЕДАКЦИЯСЫ

Мұстафин Бакыт.

Жәлел Қизатов, Алматы, «Жазушы», 1975.
28 бет.

Бұл кітапшаның авторы журналист Бакыт Мұстафин батырдың ерлік жолындағы есеу сәттерін, оның мінез құلقىн, жорық картиналарын тартымды да әсерлі баяндаған.

9(С)27+КАЗ 2

М $\frac{76303-293}{402(07)-75}$ 260-75

15524

© — Издательство «Жазушы», 1975.

Северо-Кавказская областная
БИБЛИОТЕКА
город ПЕТРОПАВЛОВСК

Жаз күні жарқырап тұрса да жылуы жүрекке жетпей салқын соғатын шақ еді бұл. Аспан аясы қаншама көгілдір тартып, кеңіп салғанмен батыс беткейдің көкжиегі не талаурап, не мұнартып тұрғандай, әйтеуір, ала бәтен танылатын. Бүгін де солай. Қалендарь бетінде жексенбінің бояуы жылтырағанмен жағасы жайлауға кеткен жан жоқ. Жүріс-тұрыс та суыт. Өмірдің қатап бір тәртібі қатаң қалыптасып, дүн-дүннені ысқырған ыркымен үйіріп әкеткен тәрізді бір мезет. Шырт ұйқысынан шошып оянған Қажымұрат Әлімбаев сағатына қараса мезгіл әлі ерте екен. Бірақ бұрынғы бір кездегідей көсіліп жата алмады, орнынан ырғып тұрып, шапшаң киіне бастады.

— Күн демалыс емес пе? — деп жұбайы әншейін ғана тіл қатып, аз кідіріс қалаған ыңғайын танытқан. Қажымұрат оған да окшырайып қарады.

— Не дейді, жаным-ау. Демалатын уақыт па? Ерте-рек оятпаған екенсің.

Осы қарбаласты қапысыз тапқандай сол сәтінде-ақ терезенің түбінен жеңіл машинаның бұл маңайда құлаққа сирек шалынатын жұмсақ сигналы саңқ етті. Үй несі түсі бұзылып терезеге жүгірді.

— Ойбай-ау, мынау Николаевтың машинасы ғой.

Бұл жақта неғып жүр? Тыныш па екен өзі? Мені іздемесе негі еді? — Сөйткенше болған жоқ, шофер де үйге кірді.

— Сізді Николасв шақырып жатыр,— деген жедел хабар Қажымұратты асығыс кіндіріп, машинаның есігіне жеткізді. Жұбайы да ан-таң, жүрегі қобалжулы. Облыстық партия комитетінің бірінші секретары Николай Федорович Николаевтың машинасы бұл үйге тіпті келіп көрген жоқ еді. Мынау оқыс жайдың ұшығын аңғартқандай. «Қуаныш болғай!»— деп ол өз жүрегінің лүпіліне өзі жұбапшы айтады.

Облыстық партия комитетінің нұсқаушысы Қажымұрат Әлімбаев обкомға келгенде, мұндағы қызметкерлердің бәрі де өзгеше бір әбігер халде екен. Күн демалыс болса да жұрт әдеттегі қызмет қалпында.

— Батырды көрдің бе?

— Көрдім, өзі кішкентай ғана жігіт екен.

— Жап-жас.

— Оттай жанып тұр.— Осындай қысқа ғана тіл қатысқан сөздерде тандану мен сүйсіну бар. Қажымұрат та өзінің шұғыл шақыртылу жайын енді түсінгендей болып, майданнан келген батырды көруге асықты да, бірінші секретарьдың кабинетіне қарай беттеді.

Үлкен кабинеттің алыс төрінде отырған Николаев көңілді ажармен күлімсіреп орнынан тұрды. Қарсы алдында жұқалтаң жүзді ақ сары қағылез жігіт отыр. Ол да есікке қарай бұрылып еді, омырауындағы ордендері мен медальдары, Алтын Жұлдызы сылдырлап, жарқ-жүрқ етіп, бүкіл бөлмені өзгеше бір нұрға бөлеп жібергендей болды.

Қажымұрат Әлімбаевич, Совет Одағының Батыры Жәлел Қизатовпен танысып қойыңыз, біздің жерлесіміз,— деп секретарь нұсқаушыны бейтаныс қонағына таныстырып үлгергенше болған жоқ, жігіт орнынан ұшып тұрып қарсы жүрді. Екеуі бір сәт аңырғандай болып тұрды да, құшақтарын айкастырып қауыша кетті.

— Айналайын, аманбысың, ризамын ерлігіңе,— деп Қажекен дәл бір өз баласын бауырына басқандай қоңқылдап жатыр.

— Сіздер бұрыннан таныс па едіңіздер? — Николаев та таңырқай қарап қалған.

— Бұл менің шәкіртім.

— Қажекен менің ұстазым.

— Екеуіңіз де осал болмадыңыздар. Құттықтаймын, Қажымұрат Әлімбаевич, батырды тәрбиелеген сіздей ұстазға айтар алғыс әрқашан мол.

Секретарь енді шаруа жайына көшті, қазіргі сәттен басталар сапардың жоба-жоспарын тәптіштеп айтып берді. Совет Одағының Батыры Жәлел Қизатов майданнан бір айлық демалысқа келіпті. Облысты аралап халыққа майдандағы ерлік жайлы әңгімелейтін көрінеді. Осы сапарда батырды қыдырту парызы Әлімбаевқа жүктеліп отыр екен.

— Жақсы. Бұл ұсынысыңызды қуана қабылдаймын,— деп Қажекен аса разы кейіппен орнынан көтерілді.

— Асықпаңыз, сіз әлі маған батырмен таныстық сырып толық айтқан жоқсыз ғой? — деп секретарь күлімсіреп Әлімбаевқа сұраулы пішінмен қарады.

— Покровкадағы ауыл шаруашылығы техникумында Жәлелді оқытқан едім.

— Ә, түсінікті. Жолдарыңыз болсын. Жәлел Қизатович, біздің тылдағы ерлігімізді де көріңіз, майдандағы батырлықты да жырдай қылып жеткізіңіз.

Секретарьдың алдынан мерейі өсіп шыққан Қажекен Жәлелді ту сыртынан оң қолымен қапсыра құшақтаған қалпы коридордан алшандап өткенде қызыға қарап құттықтаушылар да көп болды. Облыстық партия комитетінің қызметкерлері батырға аса ыстық ықылас арнап, қошамет көрсетті. Бұл 1944 жылдың жазы болатын.

Облыстық партия комитетінің жеңіл машинасы қос жолаушыны алып Жәлелдің туған жері Ленин ауданына

қарай тартты. Батыр дархан даласының дидарып көруге асықса, туған жері де өз ардагерін ансап тосқандай. Қажекен сұрақтарын жаудыра береді. Соғыс шебінің әнгімесі жайлы Жәлел сөйлеп отыр. Өз басына, өз ерлігіне орала берген әнгіме тізгінін тарта ұстайды...

* * *

Түтқиылдан тұтанған соғыс өртінің жалыны шалған жер-дүние әп-сәтте әрлі ажарынан айрылып, қара күйелеш қапалы қалпымен сыңсып жатқан. Қайда қарасаңыз да, оқ жұлып кеткен жаралардың орны опыраяды. Тас екеш тас та қақ айрылып, ойраны шығып жатыр. Мана таңертең теңіз үстінде қалқып келе жатып алыстан мұнартқан Одессаға қызыға қарап еді. Аты әйгілі шаңқан шаһарды көргенше асыққан. Кенересінен келгенше әскер тиеткен «Днепр» кемесі Одессаға жақындаған сайын қала бейнесі айқындап ашылып, мұнарт-мұнардан шымылдығын сыпырып, көшелеріне дейін құшағын керіп өзіне тарта берген. Әскері құпиялық заңын сақтап бозала танды бүркеніп жасырына келген полк ешқандай шудабырасыз портқа түсіп, қаланы қақ жара жаяу тартқан.

Соғыс алапатына өз кеудесін тосып, алғашқы аяусыз сокқыларды қыңбай қайсар қабылдаған қаһарман Одесса қабағы қатулы, батыр бейнесінде бүгін. Көз қадалса қайран қалатын сұлулық сымбатына сойқандық ізі соқталанып қанмен жазылыпты. Сәулетті үйлер күл-талқан боп қираған. Кей тұстарда қаңқиған қабырғалар жалаңаш тұр. Көшеде жап жоқ. Анда-санда ғана терезелерден көлендеген сұлбалар ғана көрінеді. Ерте мезгіл болған соң ба, тыныштық түндігі әлі сөгіле қоймапты.

Бір ырғақпен тас көшені тақылдата келе жатқан жауынгерлер жүзінде де осы көріністің көлеңкесі кілегейленеді. Бәрі де үнсіз. Мынау алапат сұмдыққа жандары түршіге таңырқайтын тәрізді. Соғыстың атын алыстан

ғана есітіп, қатулашып кек түйіп келген жүректері бір сәт мұздап сала бергені белгілі болатын. Жапарлары жалт-жұлт етіп, сондай бір суық өшпенділік байқатады. Бір-бірінің алай-дүлей сезімін тіл қатыспай-ақ ұғысқандай. Екпінінен іркілмей тас-түйін болып тек ілгері барады. Жауынгерлердің бірі абайсызда сүрініп кетіп, тәйкесінен түсіп еді, оған бұрылған ешкім де болған жоқ. Әлгінің, әйтеуір, аман екенін ту сырттарынан бір сезім хабарлағандай, сәл де тоқырамай тартты. «Қайран, кербезім, Одесса, сенің кегің біздің көкіректе қатқан» деп іштен түйілген қазақстандық Жәлел Қизатов та сапта ентелей басып келеді. Қасында жерлес Жампос, одап әріректе өзбек азаматы Сұлтан. Соңғы кез бір-бірімен дос-жар көңілдесіп қалған үш жігіт қабақ қағыстарынан-ақ жан толқынын жазбай танысқан.

Теңіз арқылы Одессаға түскен 422-артиллерия полкі майдан шебіндегі қаланың іргесіне тақап қалғанын білді. Алғашқы бөгелген тұста командирлер соғыстың жақындағын сездіргендей санқылдап үн қатып, сақая түскендей болды. Қаладан шыққан соң айпала тіпті түнеріп қатулашып кеткендей еді. Әр тұста орман қойнауында түтін будақтап майдан иісін әкеледі. Әзірге атысшабыстың дыбысы жоқ. Бірақ елеңдеген жігіттер батыс беткейден көз алмайды. Дала төсіне тіптіне қадалады. Қайсы болсын, әйтеуір, соғыс белгісін бұрышырақ шалғысы келеді. Ал жау шебі әлі алда еді.

— Алғашқы тапсырма.

— Алғашқы бетпе-бет.

— Алғашқы шайқас,— деп енді командирлер жауынгерлерді шайқас алдында шыңдап, шаптыққан кекті шымырлата түсті.

Иә, «алғашқы» деген сөздің әсері күшті. Айтса да, адам алғашқы адымынан бүкіл өмірінің тағдырын таптып тастауы мүмкін ғой. Сонау алыстағы Солтүстік Қазақстан облысы, Ленин ауданы, Қарағай ауылынан

1940 жылы әскер қатарына алынып, өзінің майдан даласындағы жауынгерлік жолып 1941 жылдың сұсты күзінде Одесса түбінен бастаған Жәлел Қизатов та жаумен алғашқы рет ерлікпен бетпе-бет айқасты.

...Майдан шебіндегі алғашқы түн ондай арпалыс дабылды, өрт-жалынды болмағанмен, ішін тартқан тас қараңғы үрейлі түн кейде өлі жым-жырттығымен де жас жауынгерлердің үрейін алды. Қараңғылық қоюланған бастапқы сәтте алғы шептің әр тұсынан жарқ-жұрқ етіп от бүріккен ұялар көрінген. Түннің қойны-қонышын тілгілеп, қызылды-жасылды оқтар заулаған. Түн деген сайын оның бәрі саябырсып, жертөленің босағасында қисайып отырған Жәлел қатты шаршап қалғып кетті. Бір заматта нығынан әлдекім қатты жұлқып, ояна қалса, таң атып айнала-төңірек алакеуімделіп қалыпты. Барлаушы серіктерінің бірі екен.

— Тұр, енді сенің кезеңің,— деп еңкейе беріп ақырын сыбырлады. Таңғы тыныштықтың тұнығын бұзбайын деген барлаушы сақтығы бар дауысында. Орнынан ұшып тұрған Жәлел өзінің аңғалдығын тез түсінді де, төмен бұғып траншея ішінен бақылау постысына қарай бүг-жеңдей жөнелді. Жігітті соғыс тәртібі бір-ақ күннің ішінде ысылдырып, қатал ырғағына түсіріп тастағандай еді. Қаншама шаршап-шалдығып көз іліндірсе де ұйқысы шайдай ашылып, лезде сергіп жүре берді. Перископқа жабысып, окоптан жоғары жақты ақырын бақылап отыр. Әзірше тыныштық сияқты. Ешқандай ерекше белгі көрінбейді. Жау жығылып, ұйқы құшағында тыншығып жатқан дерсіз. Күн көзінің алғашқы сәулелері даланы қызыл нұрға бөлеп, төңіректі серпілдіріп оятқанда да майдан шебі тыныш еді. Кенет Жәлел перископқа жабыса түсіп, өзі бір күдікті шалып қалғандай қопандап кетті. Барлаушының бұл қимылын сыртынан бақылаған взвод командирі Владимир Ткаченко Жәлелдің қолы винтовка прицелін түзеп жатқанын көрді.

— Не істейін деп жатырсын.— Командир қасына келіп дәл құлағының түбінен тіл қатты.

— Фрицті қалпақтай түсірейін. Тайраңдауын,— деп ызалапған Жәлелдің қолы мылтықтың шүріппесіне бара бергенде, командир ұстай алды.

— Сен барлаушы екеніңді ұмытпа. Өзіңді-өзің ұстап бересің. Біз тапсырманы әлі толық орындап болғамыз жоқ.

— Кап, жолдас командир, әне пүлемет ұясы.

Соның қасында екі фрицтің басы ап-айқын көрініп тұр.

— Нысанаға алып белгілеп қой. Енді олар өзінді байқап қалмасын.

— Жоқ, байқамайды,— деп окоптың түбінде отырған шағын денелі Жәлел тіпті бұға түседі.

— Окоптың түбінен сені көрмейді, перископынды байқа,— деп командир кешеден бері алғаш рет күлімсіреп, жауыпгерлерінің әлі де жаттықпаған рабайсыз қимылын түзете түседі. Бәлкім, кешегі жаттығу күндері болса оршынап тұрғызып ап, айыбы үшін жүгіртіп сілесін қатырар ма еді. Қазір жауыпгеріне өзі қалқан болардай камқорлықпен ақыл айтады. Өз әрекетінің ебедейсіздігіне Жәлел де күлімсіреп командиріне бұрылды. Екеуі де жымыды. Ұзақ жорықтағы тұңғыш күлкілері еді. Ерсі көріп қалғандай болысты да тез тынылысты. Бірақ сол күлкінің өзі көңілде бір отты ұшқын ойпатып мына майдапгерлерге өлімнен өмірдің күштілігін айтып кеткендей болатын. Өлім аралаған сұсты да суық окоптардың сызды бауырында жастық күлкісі де жоғалмапты-ау. Командир де, жауыпгер де соны ойлады.

— Бақылауды қадағала. Әлгі фрицтерден айырылып қалма, Қизатов.— Командир бұйрығы барлаушы Жәлелдің қырағылығын шығайта түскен.

— Күп болады, жолдас командир.— Әне екеуі ДЗОТ-қа кіріп барады.

— Дұрыс-ақ, мен де көрдім. Манадан бері жасырынып тұрған пулемет ұясы табылды. Сазаїларын енді тарттырайық,— деп Ткаченко ызаланған кейіппен қасында тұрған телефонистке бұйрық беріп жатыр. Сол бұйрықтың мүлтіксіз орындалуы болып, кешікпей-ақ арт жақтан зеңбіректер гүрсілдеп қоя берді. Ысылдап, ысқырып өткен снарядтар әлгі фриштердің дәл төбесінде жасын отып ойпатып ДЗОТ-тың маңын опыр-топыр қылды. Атыс кызып, бүкіл төңірек астан-кестен болып кетті. Кешікпей жау зеңбірегі де есін жнып, барлаушылар бекінген шепті нысанаға ала бастады. Зуылдаған снарядтар бірінен соң бірі окоптардың маңына төпелеп түсіп, жарылып жатыр. Көкіректі қауып, көзді кептеген көк түтін будақтап, дәрі неі аңқиды. Снарядтардың бірі бақылау постысының дәл жанына түсіп жарылып, барлаушыларды балшыққа көміп кетті. Әйтеуір, өздері аман қалды. Командир үсті-басын қағып, ілгері қадалады. Жау қимылынан жазып қалмайын деген жіті қырағылығы бар. Жәлел де бір домалап түсіп, перископын қайтадан окоптың жар қабағына қылтитып жанталасып жатыр. Телефон трубкасына жабысып қалған барлаушының әрекеті секем алдырады. Қанша айғайласа да жауап ала алмай арпалысады.

— Байланыс үзілді, жолдас командир.

— Жүгір, жалға.

— Жолдас командир, фриштер. Тағы да басы қылтиды. Қағып тастайын ба? — деп, Жәлел командиріне сұраулы кейіппен жалт қарады. Кекпен тұтанып лапылдап тұрған өжет-ақ өзі.

— Тоқтат, Қизатов, бері кел.— Жәлел траншея бойымен бүкендеп командирдің қасына келді.— Жауынгерлік тапсырма. Міне мына қағазда жау шебінің картасы. Батарея командиріне табыстаңыз. Біздің тағдырымыз сенің қолында, Қизатов жолдас. Тез жеткізсең жау батареясын тұншықтырамыз.

— Күп болады, жолдас лейтенант.

— Біздің оң жағымызда жаудың күшті шабуылы жүріп жатыр. Солай қарай барып қалма. Өзіміз келген бағытпен жүгері алаңына дейін еңбектеп бар. Ар жағы оңай.

Тапсырманы әр сөзіне дейін жаттап ұққан Қизатов жөнеле беруге ыңғайланып еді, командир тағы да тоқтатты.

— Команда пунктiнiң қайда екенiн бiлесiң бе?

— Бiлемiн, тас құдықтың түбiнде.

— Дұрыс. Жолың болсын ендеше.

Жәлел окоптың жар қабағына жабыса көтеріле берді де, қайтадан бұға қойды. Сол сәтін аңдығандай зың ете түскен бір оқ касканың дәл төбесін жалап өтіп, далаға қанғып кетті. Жаудың бақылауы да күшті екен. Сәл қозғалыстың өзін қапы жібермей жаланып тұр.

— Енді басқа жердеп көтеріл,— деген командирдің ақылымен Жәлел траншеяны жағалай жөнеліп көрінбей кетті. Сол сәтте Ткаченко да одан көз жазып қалды.

Жермен-жексен болып еңбектей жөнелген Жәлел жау нысанасына тағы да ілікті. Оқ борап, үстінен зуылдап өтіп жатыр. Тағы бір оқ каскасын сарт еткізіп басып еріксіз тұқыртты. Иә, заман-ай десеңші. Кешегі жаттығу кездерінде жауынгерлер осы касканы талай рет лақтырып, қақпақыл етіп ойшаған еді. Сол каска алғашқы айқастың өзінде Жәлелді екі рет тура келген ажал оғынан аман алып қалды. Ақырын орнынан көтеріліп тағы да еңбектей жөнелді. Сол қимылын кірпік қақпай аңдып тұрғандай, тағы бір оқ каскаға шақ етіп, өлім қуалап келе жатқанын еске салғандай болды. Жанталасқан жауынгерлер қара терге малшынып алдындағы сайдың бергі қабағына іліккенде, әрі қарай қалай домалап жөнелгенін өзі де аңғармай қалды. Сайдың табанына түскенде барып тасада орнынан көтеріліп, бір жөндемге келіп алды. Үстіңгі жаққа қанғырған оқтар әлі

зулап жатыр. Ен кнын қылтаңнан өткен Жәлел енді тәуекелге тас түйініп тағы ілгері тартты. Сайдың ілгерілеу бір оянынан тағы да қыранға көтерілгенде алдынап қаптаған шұқанақтар кездесті. Дүниені астан-кестен қылып гүрілдеген ауыр зеңбіректер снаряды жер жарықтықтың бетінен тамтық қалдырмай шұрқ-шұрқ еткен екен. Артиллерия заңының әлібінде жақсы тағылым бар. Ол заң бойынша қандай қаңғалақтаған снарядтардың өзі бір түскен жеріне екінші қайтып оралмайды. Сол тәртіпке бағынған Жәлел шұқанақтардың бірінен сон біріне ырғып секіріп ілгері тартып келеді. Мана еркін жүргендерінде жақын-ақ сияқты еді. Енді жанды шүберекке түйіп жүгірсе де жете алатын емес.

Жәлел артына бұрылып жау шебін аз-маз болжап тұрды да, саябыр-ау деген шақта шұқанақтың ернеуінен қалбаң етіп көтеріліп тұра жүгірді. Сол-ақ екен нысананы жалп еткізіп, ысқырған оқтар зың-зың етті. Тұңғыш тапсырманы алып ұшқан жас өмір сабағынан қиылып түскендей болды.

Солай еді. Сырт қараған көз жауынгердің жер жас-танғанын таныр еді. Бірақ, Жәлелдің көрер күндері әлі алда екен. Келесі шұңқырдың кемеріне аяғы тиер-тиместе домалай құлаған Жәлел жарақаттан дін аман болатын. Қайтіп қана сау қалғанына таңырқап тұла бойын тінті қарап, орнынан қозғалғанда қасында бүк түсіп отырған жауынгерді көрді. Алғашында бүкіл бетін топырақ қауып аңғара алмаған екен. Шұңқыр түбінде бетін басып бүк түскен қалпы жүрелеп қалыпты.

— Сіз кімсіз? — деп еді ананың тіпті жауырыны қозғалмады. Жәлел тітіркеніп кетті.

— Ағасы,— деп нығынан қозғағанда барып тізесіне салған басы сылқ ете түсті. Жәлел шошып кетті. Әлгі жауынгердің бүкіл беті, кеудесі қанмен жуылып кетіпті. Жотасы сап-сау болғанмен омырауы қызыл жоса. Сабаз тіл тартпай жан тапсырып та үлгеріпті. Жәлелдің тұла-

бойы мұздап, маңдайынан суық тер шыпшып қоя берді. Майдан шебін аттаған алғашқы күні жау қолынан қаза болған жауынгерді тұңғыш көруі еді. Жанарына жас келіп, тамағы кек ызасымен кептеліп қалса да, тірінің өліге деген бар қолдан келген соңғы парызын жасап, жауынгерді шұқырдың түбіне жантайтты да, бос топырақты ұыстап алып бетін жапты, төс қалтасынан документтерін алды. Қаншама қиын-қыстау болса да қаруласын қиып кете алмай, тіпті аяғы ілгері баспай Жәлел біраз тұрды. Артына бұрылып қайта-қайта қарай береді: «Жауынгер сабазым-ай, жеңемін деп ұмтылып едің, жалауынды жеткізе алмай жығылыпсың. Жаның жай тапсың, жауынгерім, сол жалауынды Берлиннің төбесіне біз қадаймыз, кегінді қайтарамыз».

Жәлелдің қолы автоматтың құндағына қарыса түсіпті. Ол шұңқырдан шығып, тағы да ұмтыла бермек болғанда дәл қарсы алдынан екі фрицтің басын көзі шалып қалды. Іле қайырадан шұңқырға төмен сырғып, әлгі екеуін жалмажан нысанаға алды. Өмірінде алғаш рет адамның басын қақ маңдайдан көздеді. Ә дегенде біртүрлі тітіркенген сезім тұлабойын дір еткізгендей болып еді. Бірақ жанағы жауынгердің қызыл ала қаңға бөккен бейнесі есіне түскенде кекпен құрсанып, тістенді де:

— Туған жердің қасиетті топырағын таптаған қаң ішердің сазайын тартқыз, қанды балақ қорғасын,— деп Жәлел автоматының шүріппесін баса берді...

Жәлел Қизатовтың жауынгерлік жолы осылай басталып еді. Жнырмадан жана асқан балғын жігіт бейбіт күннің тыныштығын қорғап Отан күзетінде әскерлік міндетін өтеп жүрген болатын. Ол да өз замандастары сияқты арман қанатында алып ұшып, жастық көкжиегінің көрінбес шалқарына самғайтын. Ленин ауданының Қарағай ауылында мектепте мұғалім болған-ды. Аласа бойлы ақ сары жігіттің тіпті балаң жүзіне ауылдастары қызыға да сүйсіне қарайтын.

— Уылжып тұрған жап-жас!

— Білім қандай! Оттай жанып тұр! — десетін сүйініш еткен сырт көздер, ал Жәлел әскери міндетін өтеуге аттанғанда шағын ауылда той-томалақ болып қалғаны бар. Бүкіл мектептің балалары жолға шығаруға жиналып, кейбірі қимастықтан көздеріне жас алған.

— Қой, шырағым. Жыламаңдар, күліп-ойнап жақсы ырымға бастандар. Күн тыныштық, ертең-ақ сауыт құрған солдат болып елге қайтады,— деп үлкендер жағы баса сөйлеген.

— Құлыным, маңдайы жарқыраған құлыным сол, қайда жүрсең де қара шанырақтың қасиеті қолдасын,— деп шешесі Жамал тіпті көзін суландырмастан Жәлелді маңдайынан иіскеп, арқасынан қақты. Даланың суыртпақтай созалаңдаған даңғыл жолында артына суық шаң қалдырып, екпіндеген арба үстінде қараң-қараң етіп қолын бұлғап Жәлел кеткен...

Содан міне, әскерлік борышын өтеп жүргеніне бір жыл толар-толмаста соғыс зобалаңына араласып та кетті.

— Тұңғыш тапсырманы жақсы орындадың. Енді сеп демал, ана жертөлеге бар. Біз жеңдеттердің жез қалпағын ұшырып көрейік бір.— деп батарея командирі лейтенант Василий Степанович Скубак Жәлел берген қағаздағы координаттар бойынша зеңбіректерге бұйрық беріп, кешікпей-ақ жер-көкті тітірете гүрсілдете бастады. Айнала төңіректі дүңкітіп солқылдатқан мынау аласапыран сарын шыңында да жау шебін жүңдей түтіп жатқан сияқты еді.

Төбесін бірнеше қабат бөренемен жапқан жертөлелің ішінде жантая құлаған Жәлел кешке дейін көз іліндіре алмай елегізіп жатып бір мезетте қатты қалғып кеткенін байқамай қалды. Жауынгер сағынышы қашан да дәл өңіндей болып түсінде көретіні бар. Жәлел де сәл мызғып кеткен шағында алыстағы ауылымен амандасып та

үлгерді. Қарындастары Қарапа, Әмина, інісі Калел де «этәй» деп қуанып қарсы алған екен дейді. Біреуі ағасының мойнына асылып, «қашан батыр боласың, елге қашан ораласың» дегендей болады. «Шегінбе, өлсен де шегінбе, ел аманаты осы» деп шешесі үздіге күбірлегендей кейіппен ғайыпқа жоғалды.

Майдан шебінің заңы қатал. Өлім мен өмір қатар жалғасып жүреді де, қас қағымның арасында астан-кестен, алыс-жұлыс болып жатады. Жаңа ғана арыстандай атылған айбатты азаматың әп-сәтте қиылып түсіп, қош айтысып үлгере алмай аттанғанын бір-ақ көресін.

Алдыңғы шепке араласқан алғашқы күндердің бірінде зеңбірекшілер жаудың бронды аждаһасы — танктермен бетпе-бет айқасты. Таң жаңа ғана ірге сөгіп себездеп келе жатқан тыныштық мезеттің түндігін айқыш-ұйқыш тілгілеп отты найзағай ойнай жөнелді. Алыстан ататын жау зеңбіректері снарядты қардай жаудырып, тіпті бас көтертпей тастады. Біздің батареялар бекінген шептің өнебойын тінтілеп түтелегендей болды. Бір снаряд батареяға дәл төбесінен түсіп зеңбіректі жауынгерлерімен бірге жоқ қылып жіберді. Соның бәріне ызалана көз қадап тұрған Жәлел жанындағы жолдастарына жанар қадап еді, олар да қабақтары қатулашып, тас түйішіп алыпты. Ұлы сүргін зобалаң шайқастың қалың бұлтты үйіріліп, төңіректі жойқын тасқын басып келе жатқандай еді.

Зеңбіректер гүрсілі басыла бергенде, оң қанатты қақырата сөккендей сатыр-күтір еткізіп танктер қаптап қойды. Бүйірлеріне бүйінің белгісін салған аждаһалар ажал аузын арандай ашып күйрете көктеп келеді. Жауынгерлер қолдарына гранаталарын қыса ұстап тіпті өлім қаһарына кірпік те қақпай тура қадалып, атыла түйіледі. Бәрі де бұйрықты күтіп құрсаңған қалыпта.

Танктер жер солқылдатып ентелеп келеді. Тұтас жұбымен жосытқанда жолындағыны жайпап кетер кере-

15524

17

Сары-Баянстанская областьны
БИБЛИОТЕКА
ВЕТРОДАВЛОВСК

мет екпінді. Кенет сол құрышы сақыр-сұқыр еткен саптың дәл орта тұсында көк түтін бұрқ ете түсті. Бір танктың сыбағасы беріліп, сілейді де қалды. Тағы бір түтін. Тағы бір танк бүкіл денесімен жұлқынып барып, желкесі қиылды. Айқас қызып кетті. Танктер дәл төбесіне келгенше бұғып жатып, тұтқиылдан түйіскен теңізшілер екен. Енді шайқасқа барлаушылар взводы да араласып, қым-қуыт атыс қызды. Жаңағы танктердің сонын ала жаудың жаяу әскерлері шабуылға шыққан-ды. Теңізшілер де, барлаушылар да оқ борасынын солай қарай бұрған. Жәлел де аласапыран арасында.

Қатары сиреген жау танктері кейін бұрылып, бетпелет шайқастан тайсақтап қашты. Жаяу әскерлері де жауған оққа төтеп бере алмай бытырай бастады. Осы бір дөп соғар сәтте шабуылға шығып, кеуделеп кетсе, жаудың жүзі майырылып-ақ кеткелі тұр. Шайқас тізгіні біздің жаққа қарай ауып бара жатқаны анық. Соны сезген жауынгерлер де, атой күткендей, шептеріне жағалай қарап жанарларымен командирлерді іздеді. Жәлел де тағатсызданып командир бұйрығына елеңдеген. Әне, взвод командирінің оққа ұшып шалқалап түскенін көрді. Ол енді ойланып жатпады, орнынан ұшып тұрып, автоматын кезенген бойы отты жаудырып ата жөнелді.

— Отан үшін! Алға! Ура! — деген Жәлелдің дауысы жауынгерлердің қанатын жебеп жібергендей болды. Окоптардан ытқып шыққан жауынгерлер шабуылдап барады...

Бұл жеңіс бірақ ұзаққа бармады. Сол күні өршелене шабуылдаған дұшпан тегеуіріні толқын-толқын болып соққылап біздің бөлімдерді шегінуге мәжбүр етті. Талай-талай боздақтар майдан даласында қан төгіп, қара жер құшып қалды. Қиын екен. Жаудың әлдеқайда басым күші ауыр салмақпен аямай соққанда, біздің шеп шетінеп, қайсар қарсыласқан жауынгерлер қайырылуға бұйрық алды.

Кешкісіп орман ішінде біздің әскерлер шоғырланып, әркім өз взводтарын тауып алып жатты. Біраз жігіттер қазаға ұшырап, қатары да әжептәуір сиреп қалыпты. Осы қарбалас шақта біреудің даусы сәк ете түсті.

— Қизатов! — Жәлел бұл кім болды екен деп таңырқап тұр еді, тағы да қайталады.

— Қизатов! Сені полк комиссары шақырады.

Жәлел шақырған жерге келгенінде, полк комиссары мұны асыға күтіп тұр екен.

— Жауынгер Қизатов! Жарайсың, ерлігіне ризамын. Наградаға ұсынамыз,— деп ол Жәлелді арқасынан қағып, бүгінгі ұрыс кезіндегі ерлігін естіген, сонысып бағалаған разы кейіп көрсетті. Мынандай қарбаласта әңгіме сабағы қысқа қайрылатын әдет ғой. Комиссар жауынгердің жүзіне тура қарап өткір көздерінен жарқылдаған ұшқын аңғарғандай болып тура бұйыра сөйледі.

— Взвод командирінің саяси орынбасары боласың. Қазірден бастап сол міндетіне кіріс. Политрук Комов госпитальға жөнелтілді. Мұндай төтен бұйрықты тоспаған Жәлел тартыншақтады.

— Жолдас комиссар, менің әскери атағым немесе тәжірибем жоқ. Маған кім бағынады. Қатарда жүре берейін.

— Соғыстың аты — соғыс. Жұртты оқытып жататын уақыт жоқ. Міндетіне кіріс, Қизатов жолдас! Сен коммуниссің.

Майдан тәртібі қатал екені осы емес пе?! Жарағы самсаған взвод бір күннің ішінде быт-шыт болып, қатардағы жауынгер Жәлел Қизатов взвод командирінің саяси орынбасары болып шыға келді. Әрине, бұл жауынгердің ерлігіне, қабілетіне көрсетілген үлкен сенім, зор жауапкершілік екені анық еді.

Алғашқы шайқастардың от-жалынында, оқ боранында уыз жастығының жасыл жапырағын соғыс өртіне шалдырып, шар болаттай шыныққан жауынгер Жәлел

Отан үшін шайқас майданына осылай кірді. Одессаның іргесінен басталған жорық жолдары Қызатовты Украина, Белоруссия, Чехословакия, Венгрия жерлерімен өткізіп, жеңісті күнге бастады...

* * *

...Шілденің ыстығы аптап соғып тұрған мезет. Дала демі бетке жалын боп ұрып, сондай бір тынысты тарылтқан қапырық әкелді. Осындай тынышсыз шақта қара жолдың шаңдағын шығарып салдырта зырлаған қос-қос ат жеккен скі арба Есілдің жарқабағына ентелсі тәйіп келіп, арындап тоқтады. Делбені ұстаған жігіттер алып қашқан жүйрік аттарды әзер шаужайлап, қораптың алдынан секіріп-секіріп түсе қалысты. Екеуі де жалмажан жүгенге жармасып, басын қақшандатқан, тікіректеген жүйріктерді құр-құрлап токтатып жүр. Төменде сылаң қағып ерке Есіл жатыр. Арбалардан түсіп жатқандардың ортасында қошамет несі болып Жәлел тұр. Әскери киімі де бүкіл денесіне жарасымды қонып, сыптығырдай етіп мына топтан дара көрсетеді. Және де сол ерекшелікті өкшелей түсіп омырауындағы Алтын Жұлдыз жарқ-жұрқ етеді.

— Паром қозғалып кетіпті,— деді жолаушылардың бірі. Үсті атты, арбалы халыққа лық толған паром өзеннің қос кемеріне керілген сым арқанды бойлап, ақырын жылжып барады екен.

— Е-е-һе-ей, тоқта, тоқта.

— Қайтыңдар. Қайт кәне.

— Батыр келді, батырдың уақыты жоқ. Ерікпей паромды қайтарыңдар,— десіп Есілдің қабағынан төмен түскен бір-екеу дауыстары қарлыққанша айғайлайды. Бергі жағалаудан едәуір ұзап кеткен паромды қайтармақшы. Кеңірдек созып, кіжініп барады өздері.

— Ағасы, оныыз ұят болар. Жұрт өтіп алсын, қайда асығамыз,— деп жақын келген Жәлел әлгілердің қылығын ерсі көріп қысылып, тоқтатпақ болып еді. Бірақ онысы бекершілік болып шықты. Паромның үстіндегілер де тосын хабарға толқып кетіп, абыр-сабыр болысып, жалма-жан бәрі қолдасып арқанға жармасты. Паром бір орнында табандап тұрып барып, қос қайығының тұмсығын ағынға қарсы бұрынқырап кері оралып алған-ды.

— Батырды көрсейік.

— Совет Одағының Батыры Қизатов келген екен ғой.

— Майдан хабарын естіік,— десіп дабырласқан халайық басқа сөзді тыңдар емес.

— Әй, ағайлар-ай, бекерге бүлдірдіңіздер-ау,— деп Жәлел күмілжуден басқа ештеңе айта алмады. «Батыр, батыр» деп хан көзерердей қошаметтеген халайық қарсы келе жатыр еді. Ол терең суы шымырлап қана ағып жатқан өзеннің ағысында тұрып, сонау Украинада бұдан әлдеқайда арынды да арналы Днепрден түн жамылып өткенін есіне алды. Сол бір қатерлі асу өмірінде есінен кетпес сірә...

* * *

Бірақ соғыстың қай күні естен кетер дейсін. Әйтеуір, әр күні қапға боялған еді ғой. Шартта-шұрт шайқаста басым жауға тізесі бүгілмесе де, шекесі шекілген күні қапға боялды, қайғырды, кектенді. Оны қалай ұмытсын. Ата жауын алып ұрып астына салып, кеудесіне қоңған күні қуанды, қайраттанып құлшынды. Онда да жұлысқан жерінен жосадай боп қызыл қап сорғалап тұрды. Оны да ұмытпайды ғой. Жауынгер шіркіннің бүкіл жорықтары әр сағатына дейін саналып, кеудесіне қатталып тұр-ау.

...Сол күні барлаушылар взводының командирі аға

лейтенант Жәлел Қизатов үйіне шешесіне жазған хатта жауды қасиетті жерімізден қуып, ертен-ақ Берлиннің төбесіне жеңіс жалауын желбірететінін айтты да, «1943 жыл 28 сентябрь» деп қол қайды. Аға лейтенант дәл осы күннің өз өмірінде ұмытылмас болып қаларын, дәл сол күні өз есімін Ұлы Отан соғысы шежіресінің бір парағына алтып әріппен жазып қоярын, әрине, білген жоқ.

Біздің әскерлер дұшпанды туған жерден түре қуып, Днепрдің арғы бетіне лақтырып тастаған. Жау сол бетте берік бекініс құрып, табан тірмек болып жатыр. Әзірше екі жақ та үлкен айқасқа әзірленіп, тым-тырыс сайланып бағуда.

— Аға лейтенант Қизатов. Сіздің взводқа бүгін ерекше маңызды тапсырма жүктеледі. Днепрдің арғы бетіне бекінген дұшпанның атыс нүктелерін анықтайсыздар, біздің әскерлеріміз үшін өзеннен өтетін өткел белгілейсіздер. Бұл тапсырма аса жауапты. Әскерлеріміздің ендігі ілгерілеуі сіздерге байланысты. Жаудың бекінісі де, сақтығы да күшті. Сондықтан да сіздердің міндеттеріңіз ауырлай түседі. Қиыншылықты жасырудың қажеті жоқ. Сұрақтарың жоқ болса іске кірісіңіздер. Күндіз әзірленіңіз де, кешке жолға шығасыздар.— Полк командирі Жәлелді шақырып алып осындай бұйрық берді. Взвод командирі бұл бұйрықты өз жауынгерлеріне жеткізген соң барлаушылар түнгі жорыққа әзірлене бастады.

...Алдағы шайқас қаһарын қалыңдата түскендей, түн қараңғылығы да қоюланып, аспанды бұлт торлап алды. Күздің суық сазы да дендей түскен. Жеңілденіп гимнастеркамен шыққан барлаушылар жеделдете жүріп келе жатқандықтан денелері бусанып, түн салқынына елең етер емес. Өзен бойының дүм тоғайын қуалаған жалғыз аяқ жолмен шапшаң бүкеңдеп келе жатқан жауынгерлер алдағы командирдің соңынан дыбыссыз еріп, өндірте

жүріп келеді. Жәлел де мана күндіз танысқан жолмен жаңылыспай бастап, апда-санда аялдап алып, түн тынысып тындайды. Түн тастай қараңғы. Қалай жол тауып келе жатқандарына іштей өздері де таңырқайтын сияқты. Бір тоқтағандарында мол судың ауыр толқыған шуылы, салқын лебі бетке соққандай болды.

Барлаушылар автоматтарын кезеніп, аса сақтықпен қалшынып тың тындап қалған. Бір мезетте барылдауық үйректің үш рет қаңқылдап сыңарын іздеген үні естілді. Іле Жәлел де үйрек үнімен жауап қайтарды. Партизандармен келіскен белгі осы болатын. Барлаушылар өздерін өзен жағасында тосқан партизандарға адаспай жеткенін аңғарды. Қалың жыныстан жым іздеп, сытырлатып жарып өткен жауынгерлер тоғай ішінен шыға келгендерінде қарсы алдарында өзен айдынып көрді. Мол суы дыбыссыз есіліп, арыңды қуатпен жөңкіле толқиды. Үйрек тағы бір бырылдап барып, өзіне тағы сондай жауап алғанда суға қанатын малып ентелеп тұрған талдың арасынан екі құйрық шыға келді. Барлаушылар да солай беттеп, бірін-бірі таныған соң үн-түнсіз қайықтарға жайғасып арғы бетке тартты.

Су бетінде шылпылдаған ескектер дыбысы ғана бар. Түн өз жәртуылшыларын қанатымен жаба түскендей қоюланып барады. Қайықтар ақырын сырғып келіп оң жағалаудың нағыз құм қайрағына бауырын сыдыртып тоқтай қалды. Жауынгерлер аса сақтықпен ыргып түсіп, етіктерімен су кешіп құрғаққа шықты.

— Күндізгі болжам бойынша, жаудың атыс ұялары анау қыратта, біз сол қыратта қанша жау күші барын анықтауымыз қажет,— деді Жәлел барлаушыларға жалпы жағдайды түсіндіріп, әрқайсысына жеке-жеке тапсырма берді. Жер жағдайын жетік білетін партизандар таптырмас көмекші болып, соларға төрт барлаушы қосып, алғы жақты шолып келуге жіберді. Өздері қалың тоғай өскен сайдың табанында тосып тұрды.

Барлаушылар екі сағаттан кейін ғана оралды. Бірақ әкелген хабарлары аса маңызды болып шықты. Дөң үстінде дұшпанның окоптар жүйесі, он екі жертөлесі бар екен. Жәлел бұл деректі рациямен өз жағалауына жеткізді. Өз шешімін де айтты.

Барлаушылар батыл іске бел бұған еді. Тас түйін болып бекінген олар жымын білдірмес барыстай атылып, жаудың күзетшілерін құртты да, жертөлелердегі әскерлерін түгелге жақын жайратып салды. Қашып құтылғаны бірен-саран ғана еді. Сөйтіп Жәлелдің барлаушылары түйін жамылып, аса маңызды плацдармды басып алды.

— Стрела. Стрела. Мен — Тұйғын. Тапсырма орындалды. Плацдармды басып алдық. Бекінудеміз,— деп Қизатов рациямен полк командиріне, рапорт бергенде подполковник қуанып кетті.

— Жарайсыңдар, қырандарым. Ал енді мықтап бекініңдер, таң ата жау сендерді соққылайды. Біз де жетеміз,— деп полк командирі аса разы болған жігерлі де жарқын дауыспен жауап қатты. Тапсырманы ойлағаннан да асыра орындап шыққан барлаушыларға сүйсінгені соншалық, іле бұл хабарды дивизия командиріне жеткізіп, «қырандарым ерледі» деген екі сөзді аузынан тастамады. Қизатовтың ерлігін сол сәтінде бүкіл дивизия естіп үлгерді.

Полк командирі айтқандай, таң атар-атнаста немістер шабуылға шықты. Аса маңызды плацдармнан айрылып қалмау үшін олар да жанталаса жұлқысты. Өзеннің дөңесіндегі бұл бекініс, шынында да, бүкіл жағалауды түгел шолып, кезкелген жерді нысанаға алатын қолайлы тұста еді. Ұзын стволдарын тура көздеген бес танк қатарласып тік тартып келеді. Жәлел өзеннің арғы бетіндегі зеңбірекшілерден рация арқылы көмек сұрап, екі танк солардың снарядынан жалынға оранды. Ал қалған үшеуі тіпті жақындап, құлаш жетер жерге тақап қалды. Сондарында қаптаған автоматшылар. Жәлел

өнмендеп келіп қалған бір танктың дәл шыңжыр табагының астына гранат лақтырып, оны да тоқтатты. Барлаушылар дәл көздеп, неміс автоматшыларын да беттеспеді. Үш бірдей танкі ұрыс даласында шоңқиған фашистер кейін шегінуге мәжбүр болды.

Бірақ шабуыл толастар емес. Есін жинап алған дұшпан тағы да танктерін алға салып, өршеленген үрдіс шабуылға шықты. Барлаушылар қатары да шетінеп барады. Жәлел автоматын кезеніп, жауды көздеп атқан қалпы взводты да басқаруда, өзі де қолма-қол шайқасуда. Тағы бір шабуыл тойтарылды. Үшінші... Төртінші... Бесінші шабуыл. Барлаушылар тіпті толқын-толқын толассыз шабуылдар есебінен жаңылып та қалды. Міне тағы бір шабуыл... Фашистер тіпті жақын. Жігіттер жанталасып атысып жатыр. Бірақ манағыдай емес төтеп берер хал азайып қалғаны байқалады. Жауынгерлер қатары сиреп, автоматтар әр тұстан ғана тіл қатады.

— Жолдас командир, танктер қаптап келеді. Оң қапатта. Солда тағы да,— деп жауынгер Иванов Жәлелге шұғыл хабар жеткізді. Аға лейтенант Қизатов жағдайдың әбден тығырыққа тіреліп бара жатқанын анық ұқты. Көзі қанталап, өзгеше бір өжет ұшқын шашады. Кезенген автоматын қолынан тастамай, бір қолымен рацияның трубкасына жармасты.

— Стрела, Стрела! Мен — Тұйғын. Жағдай қиындады. Немістер біздің шепке кіріп кетті. Біздің шепті көздеп, зеңбіректен атқыландар. Текке өлмей, құзғындарды жайратып өлейік. Тірі қалсақ көрісерміз, көріспессек хош болындар. Отан үшін атқыландар. Дұшпанның үні өшсін, атындар. Дұшпан біздің өлігімізді аттап өте алмасын, атындар! — Жәлелдің дауысы саңқылдап, қызынып кетіпті. Бет-аузы да өрттен шыққандай әлем-тапырық. Трубканы тастай салып, автоматын қайта сөйлетті.

— Қасық қан қалғанша, Отан үшін! — деп ол жауынгерлерін жебеп, бір атойлап қойды.

Соғыс заңы тағы да қаталдығына бақты. Жеңіс жолында нелер құрбан болмайды десеніңші! Жана Жәлел сол жеңіс үшін өздерін құрбандыққа қнып, өзіміздің зеңбіректің оғын өз төбелеріне шақырып еді. Алыстан заулап, ысқырып келіп, ысылдап түсіп жатқан снарядтар барлаушылар орналасқан шепті гүрсілдете бастады. Фашистер де советтік жауынгерлердің төбесінен шаншылып жатқан. Біздің зеңбірек оларды дөп көздеп, дәл үстінен жайратты. Зеңбірек гүрсілі төңіректі теңселтіп жібергендей болды. Гүрсілдеген зеңбірек, зырлаған дүше...

Жәлел есін жиғанда өзіміздің жауынгерлердің ортасында жатқанын сезді. Қанша уақыт өткені белгісіз. Мапағы шайқас гүрсілі әлі құлағының түбінде жаңғырыққандай.

— Жаса, Жәлел.

— Ерлік!

— Жеңіске жол аштыңдар!

Ұзақ шайқаста дәл қасына түскен снаряд дүмпуінен құлағы бітіп, есінен айрылып қалған Жәлел жеңіл жараланған екен. Барлаушылар қабырғалары сөгіліп, қапдары төгілсе де бекіністі бермепті.

Бұл ерлік взвод командирі аға лейтенант Жәлел Қизатовтың есімін елімізге паш етті. Днепрден өткендегі ерлігі үшін оған Совет Одағының Батыры атағы берілді.

* * *

Сол жазда тылдағы ауылдарды аралаған Жәлел өз жерлестерімен кездескенде:

— Ертең жеңіспен ораламыз. Соғыс қаһармандары бейбіт күннің жұлдыздарын да жарқыратады,— деп еді. Батыр өз сөзінде тұрды. Жәлел туған ауылына аман

оралған соң іле халық шаруашылығын қалпына келтіру ісіне батыл араласып кетті. Ол Совет аудандық партия комитетінің секретары, Ленин, одап соң Булаев аудандық атқару комитеттерінің председателі болып қызмет атқарды. Екі рет СССР Жоғарғы Советінің депутаты болып сайланды. Қазір ол — Қызылорда облыстық астық өнімдері және қоспа жем өнеркәсібі басқармасының бастығы. 1957 жылы Жәлел Қизатов еңбектегі ерлігі үшін екінші рет Ленин орденімен наградталды. Оның омырауында бейбіт күннің бірнеше медальдары жарқырайды. Сөйтіп соғыс батыры бейбіт еңбек қаһарманы болып коммунизм құрылысшыларының сапында көрінуде.

Бахит Мустафин.
ЖАЛЕЛ КИЗАТОВ

Очерк

(На казахском языке)

Редактор *К. Курмангалиева.*
Художник *А. Ташенов.*
Худож. редактор *Б. Маширапов.*
Техн. редактор *С. Лепесова.*
Корректор *К. Сагинбаева.*

Сдано в набор 21/IV—1975 г. Подписано к печати 23/IX—1975 г. УГ11695. Бумага тип. № 2. Формат 70×108¹/₂. 0,875 п. л. 1,23 усл. п. л. (уч.-изд. 1,0 п. л.). Тираж 12 000 экз. Цена 4 коп.

Издательство «Жазушы», г. Алма-Ата, 480091, проспект Коммунистический, 105. Заказ № 1023. Полиграфкомбинат Главнолиграфпрома Госкомитета Совета Министров КазССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли, г. Алма-Ата, ул. Пастера 39.